

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o ustalenie odpowiedzialności osoby trzeciej za nieopłacone składki na
ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz organu rentowego kwotę
1.800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów procesu
w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2018 r., oddalił apelację J. K. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 25 października 2017 r., mocą którego oddalono odwołanie odwołującej się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 25 lipca 2016 r., stwierdzającej, że J. K. w związku z pełnieniem funkcji organu zarządzającego, to jest dyrektora naczelnego [...] Wyższej Szkoły Zawodowej w G. ponosi odpowiedzialność za zaległości uczelni z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okres od grudnia 2010 r. do września 2012 r. w łącznej kwocie 241.993,15 zł.

W sprawie ustalono, że J. K. w 1999 r. została założycielem [...] Wyższej Szkoły Zawodowej w G., w oparciu o pozwolenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 1999 r. W dniu 28 czerwca 1999 r. szkoła została wpisana do Rejestru Uczelni Niepublicznych i Związku Uczelni Niepublicznych i z tą datą uzyskała osobowość prawną.

Od 2001 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego w G., na podstawie tytułów wykonawczych wystawionych przez organ rentowy, prowadził przeciwko uczelni postępowanie egzekucyjne. Zadłużenie uczelni systematycznie rosło z uwagi na uchybienia w płatności danin publicznych. Realna możliwość spłaty całego zadłużenia istniała do końca 2009 r., bowiem od maja 2009 r. uczelnia zaprzestała w całości opłacania składek na ubezpieczenia. W 2010 r. na poczet należności składkowych uiściła kwotę 70.980,29 zł, natomiast pozostałej należności w wysokości 88.813,16 zł już nie spłacono.

W roku akademickim 2010/2011 zaprzestano naboru. W dniu 29 września 2011 r. wnioskodawczyni złożyła wniosek do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o wyrażenie zgody na likwidację uczelni, co nastąpiło na mocy decyzji z dnia 9 stycznia 2012 r. Zarządzeniem z dnia 31 stycznia 2012 r[...] Wyższa Szkoła Zawodowa w G. została postawiona w stan likwidacji. Na likwidatora powołana została odwołująca się.

Decyzją z dnia 30 lipca 2012 r. właściwy minister uchylił decyzję wyrażającą zgodę na likwidację uczelni w G., a w dniu 20 września 2012 r. wyraził zgodę na przeniesienie pozwolenia na utworzenie [...] Wyższej Szkoły Zawodowej w G. na rzecz Wyższej Szkoły [...]. Między uczelniami nie zostało podpisane żadne porozumienie odnośnie do spłaty dotychczasowego zadłużenia [...] Wyższej Szkoły Zawodowej w G.. W dniu 30 września 2012 r. rozwiązano ze skarżącą umowę o pracę na stanowisku likwidatora.

W dniu 29 sierpnia 2012 r. Urząd Skarbowy w G. dokonał zajęcia ruchomości uczelni tj. wyposażenia sal, w tym monitorów, ławek i regałów, na poczet zadłużenia w stosunku do ZUS i Urzędu Skarbowego o wartości: 39.510 zł. W toku postępowania egzekucyjnego nie ustalono żadnego majątku poza zajętymi ruchomościami, z których możliwa byłaby skuteczna egzekucja. Decyzję tę podtrzymał dyrektor Izby Skarbowej w [...]. podnosząc, że zadłużenie uczelni objęte postępowaniem egzekucyjnym w łącznej kwocie przekraczało 1.800.000,00 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ustalony w sprawie stan faktyczny pozwolił na ocenę, że skarżąca nie udowodniła żadnej z przesłanek wyłączających jej odpowiedzialność za zaległości uczelni z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd pierwszej instancji poczynił w sprawie poprawne ustalenia w zakresie stanu faktycznego oraz dokonał trafnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego.

Istotne znaczenie w rozstrzygnięciu rozpoznawanej sprawy mają ustalenia poczynione w sprawie IV U (...) Sądu Okręgowego w O., prawomocnie zakończonej oddaleniem apelacji przez Sąd Apelacyjny w (...) (III AUa (...)) i odmową przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., I UK 332/16) w zakresie posiadania majątku przez [...] Wyższą Szkołę Zawodową w G., jej wypłacalności, bezskuteczności egzekucji, prowadzenia działalności oraz kwestii przejęcia odpowiedzialności skarżącej za zobowiązania tej uczelni wobec ZUS czy następstwa prawnego Wyższej Szkoły Nauk [...] w W..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, J. K. ponosi odpowiedzialność za zaległości składkowe uczelni nie tylko jako dyrektor naczelny, ale również jako jej likwidator. Jako założyciel i dyrektor naczelny uczelni doprowadziła bowiem do jej faktycznej niewypłacalności i nie wystąpiła z wnioskiem o jej likwidację we właściwym czasie, to jest umożliwiającym spłatenie zaległości. Zwolnienie jej z odpowiedzialności za zobowiązania uczelni za okres postępowania likwidacyjnego pozwoliłoby jej uniknąć jako likwidatorowi sankcji za nieprawidłowe kierowanie uczelnią.

Sąd Apelacyjny uznał za chybiony zarzut, że majątku należało poszukiwać u nowego założyciela - Wyższej Szkoły [...] w W. - jako następcy prawnego [...] Wyższej Szkoły Zawodowej w G. .

Podsumowując, zdaniem Sądu Apelacyjnego, J. K. nie uwolniła się od odpowiedzialności określonej w art. 116a w związku z art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia

1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 900), bowiem nie wykazała przesłanek egzoneracyjnych, określonych w art. 116 § 1 pkt 1 i 2 tej ustawy.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pełnomocnik odwołującej się, zaskarżając go w całości. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na trzech przesłankach. Pierwszą z nich jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, to jest: a) art. 116a w związku z art. 116 Ordynacji podatkowej w kontekście zastosowania ich do osób zarządzających podmiotami nie prowadzącymi działalności gospodarczej i nie posiadających zdolności upadłościowej, b) art. 116a w zw. art. 116 Ordynacji podatkowej w kontekście możliwości spełnienia przez osobę zarządzającą podmiotami, nie prowadzącymi działalności gospodarczej i nie posiadających zdolności upadłościowej, przesłanki egzoneracyjnej braku winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości lub postępowania układowego oraz skutku braku tejże możliwości na jej odpowiedzialność na gruncie wskazanych przepisów. W sprawie występuje również istotne zagadnienie prawne, dotyczące odpowiedzialności likwidatora podmiotu, o którym mowa w art 116a Ordynacji podatkowej w sytuacji cofnięcia likwidacji oraz odpowiedzialności likwidatora podmiotu sprzed dnia 1 stycznia 2016 r., tj. wejścia w życie ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne wobec dotychczasowego stanowiska doktryny i orzecnictwa. Jako trzecią przesłankę wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w części dotyczącej nieponoszenia odpowiedzialności skarżącej za okres od dnia 9 stycznia 2012 r. do dnia 30 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym

nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną.

Skuteczne powołanie się przez skarżącą na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni. Konieczne jest wyjaśnienie, na czym polegają dostrzeżone wątpliwości i wykazanie, że wątpliwości te są rzeczywiste i poważne, a jeżeli stosowanie tych przepisów spowodowało już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy.

W odniesieniu do postawionych pytań dotyczących wykładni art. 116a w związku z art. 116 Ordynacji podatkowej Sąd Najwyższy wypowiedział się już w tej sprawie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., I UK 332/16), a zatem nie ma potrzeby powielania tej części argumentacji, która jest znana odwołującej się.

Skarżąca powołuje się również na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W przepisie tym chodzi o zagadnienie prawne obejmujące poważną wątpliwość prawną, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie sądowym, którego wyjaśnienie jest potrzebne do rozstrzygnięcia danej sprawy. Skarżąca, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, powinna sformułować to zagadnienie, wskazać na wyłaniające się poważne wątpliwości interpretacyjne, przytoczyć argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen i wykazać, że wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia będzie miało znaczenie zarówno dla praktyki sądowej, jak i dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej.

Również i ta przedstawiona przez skarżącą wątpliwość była już przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego (zob. wyrok z dnia 8 lipca 2008 r., II UK 341/07, OSNP 2009 nr 23-24, poz. 322), który uznał, że odpowiedzialność ponosi także były członek zarządu

powołany na likwidatora spółki. W uzasadnieniu wskazano, że przepis art. 116 Ordynacji podatkowej nie może być interpretowany w sposób ograniczający tę odpowiedzialność, bowiem ona nie może być mniejsza podmiotowo ani przedmiotowo od odpowiedzialności określonej przez prawo spółek handlowych. Odmienne stanowisko prowadziłoby do pominięcia najważniejszego argumentu, mającego uwypuklany w solidaryzmie ubezpieczeń społecznych aspekt „sprawiedliwościowy”. Członek zarządu, który doprowadził do faktycznej niewypłacalności spółki i postawił ją w stan likwidacji, a zwlekał z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, uniknąłby jako likwidator nie tylko sankcji odszkodowawczej za nieprawidłowe kierowanie spółką, lecz przede wszystkim doprowadziłby do przerzucenia ciężarów na podmioty regularnie płacące składki.

W podobnym kierunku i przeciwko legalności „ucieczki” z funkcji członka zarządu całkowicie niewypłacalnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przed ryzykiem obarczenia go subsydiarną odpowiedzialnością za zaległości składkowe nieprofesjonalnie zarządzanej spółki wypowiedział się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 grudnia 2016 r., II UK 494/15 (LEX nr 2191453). Zgodnie z tym orzeczeniem członek zarządu ustanowiony likwidatorem niewypłacalnej spółki odpowiada za zaległości składkowe powstałe zarówno przed jak i po otwarciu postępowania likwidacyjnego oraz ponosi ryzyko nieskutecznej sanacji zadłużenia spółki. Oznacza to, że legalne, uzasadnione oraz celowościowo i systemowo usprawiedliwione było obarczenie członków zarządu powołanych na likwidatorów spółki z o.o. subsydiarną odpowiedzialnością za zaległości składkowe na podstawie art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266). Od 1 stycznia 2016 r. każdy likwidator niewypłacalnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w tym także ten, który w dacie uzyskania tego statusu prawnego nie był członkiem jej zarządu, odpowiada za zaległości składkowe powstałe w czasie likwidacji spółki na podstawie art. 116b Ordynacji.

W uzupełnieniu można przywołać jeszcze wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 132/15, w którym przyjęto, że członkowie organu zarządzającego (zarządu) stowarzyszenia, które wyłącznie prowadzi szkołę, aby uwolnić się od odpowiedzialności określonej w art. 116a w związku z art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej muszą wykazać

przesłanki egzoneracyjne określone w art. 116 § 1 pkt 1 i 2 tej ustawy. W przypadku rezygnacji ze złożenia wniosku o upadłość stowarzyszenia, odpowiednie stosowanie art. 116 Ordynacji podatkowej do członków zarządów stowarzyszeń (art. 116a Ordynacji podatkowej) w zakresie odpowiedzialności za zaległości składkowe na podstawie art. 31 ustawy systemowej polega na takiej modyfikacji przesłanki egzoneracyjnej z art. 116 § 1 pkt 1 lit. b, która pozwala na wykazanie braku winy w nieszczęściu postępowania likwidacyjnego stowarzyszenia.

Odwołanie się zaś przez podmiot wnoszący skargę kasacyjną do przesłanki zawartej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną. Tego w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej nie przedstawiono.

Wobec braku cech wskazanych podstawy przedsądu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. i art. 108 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.